

Słowo wstępne	7
Iwona Grodź „Harfa Papuszy”. Kwestie społeczne w <i>Papuszy</i> Krzysztofa Krauze i Joanny Kos-Krauze (2013)	11
Joanna Szczutkowska Film i kinematografia w świetle Polskiej Kroniki Filmowej (1971-1980)	43
Agata Pospieżyńska Tahrir – w sercu rewolucji	56
Łukasz Jureńczyk Sowiecka inwazja na Afganistan w perspektywie filmu pt. <i>Wojna Charliego Wilsona</i> w reżyserii Mike’a Nicholasa	65
Marcin Skibicki „Anty-plakat” na usługach propagandy. Obrazy „pewnej” Francji na podstawie plakatów i karykatur antyklerykalnych i antysemitycznych	83
Katarzyna Smyczyńska Émmanuelle Houdart. Zaangażowanie w estetykę	97
Emilia Anna Kaniuk, Szymon Waszkiewicz Kilka uwag o prostytutce w malarstwie nowożytnym	110

Spis treści

Krzysztof Trojanowski

„Powrót do ziemi”. Moda w służbie propagandy w latach 1939-1945 122

Michał Wójciak

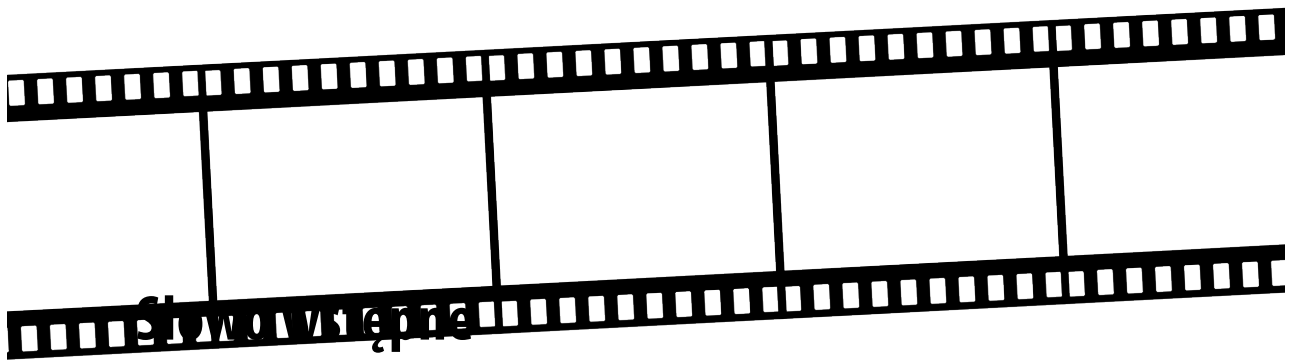
Moda zaangażowana – ubiór jako manifest 132

Barbara M. Gawęcka

Pomnik Legionistów w Kielcach 149

Marta Król

Bursztynowe dary polityczne w XVII i XVIII wieku 165

Pomysł na wydawanie cyklu publikacji analizujących wielopłaszczyznowe związki kultury i sztuki ze zjawiskami społeczno-politycznymi to efekt wspólnych zainteresowań pracowników Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych oraz Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Do udziału w debacie naukowej na ten temat zaproszono przedstawicieli także innych krajowych ośrodków akademickich, a ponadto reprezentantów środowisk artystycznych i kulturotwórczych. Pierwszym owocem współpracy jest publikacja pt. *Konflikty w przestrzeni kulturowej* (Bydgoszcz 2015), w której podjęto problematykę wpływu konfliktów społeczno-politycznych na kierunki twórczości ludzi kultury i sztuki.

Niniejsza publikacja ma na celu przedstawienie i analizę działań inspirowanych zjawiskami społeczno-politycznymi w zakresie filmu, sztuk plastycznych i mody. W sytuacji, kiedy, posługując się słowami Alicji Kuczyńskiej, „inwazja obrazów dominuje nieomal we wszystkich dziedzinach poznania, obrazy otaczają nas wokoło, istnieją, napierają zewsząd i tłumnie zaludniają wszystkie możliwe sfery”¹, podjęcie takiego problemu wydaje się szczególnie zasadne. Dokonania filmowców, grafików, malarzy, rzeźbiarzy czy kreatorów mody niejednokrotnie miały przecież swoje źródło w dramatycznych wydarzeniach politycznych i społecznych. Nierzadko też wpływały na kształtowanie się owych zjawisk, prowadząc do zagorzałych dyskusji oraz pobudzając do działania. W wieloautorskiej monografii naukowej, o interdyscyplinarnym charakterze, znajduje się jedenaście tekstów przedstawicieli różnych dziedzin nauki, prowadzących badania w krajowych ośrodkach akademickich. Autorzy reprezentują Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Miko-

¹ A. Kuczyńska, *Jan Białostocki. Powiązania estetyki i historii sztuki. Od ikonologii klasycznej do „ikonologii krytycznej”*, [w:] *Jan Białostocki. Wybór pism estetycznych*, wprowadzenie, wybór i opracowanie A. Kuczyńska, Kraków 2008, s. IX.

łaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II w Lublinie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie oraz Uniwersytet Łódzki.

W pierwszej części niniejszego zbioru autorzy eksplorują kulturę i sztukę zaangażowaną w dziedzinie filmu – z perspektywy wybitnych reżyserów polskich i zagranicznych oraz pod kątem propagandowych i inspiratorskich funkcji kina. Otwierający go tekst Iwony Grodź porusza problemy społeczne „odkryte” przez Krzysztofa Krauze i Joannę Kos-Krauze w *Papuszy* (2013). Joanna Szczutkowska dokonuje przeglądu materiałów Polskiej Kroniki Filmowej dotyczących filmu i kinematografii zrealizowanych w latach 1971-1980, z których wyłania się bogaty obraz wielokierunkowego rozwoju sztuki filmowej na przestrzeni dziejów w Polsce i za granicą. Na społeczne znaczenie tej gałęzi sztuki wskazuje szkic Agaty Pospieszyńskiej, analizujący zdarzenia, jakie miały miejsce w Egipcie w 2011 roku na przykładzie zjawiska *Tahrir cinema*. Z kolei Łukasz Jureńczyk analizuje propagandowy wymiar filmu pt. *Wojna Charliego Wilsona* Mike’a Nicholasa. Interpretuje również rozważania reżysera o demokracji i kryzysie zachodnich wartości, które przedstawione są w tle amerykańskiej reakcji na sowiecką interwencję w Afganistanie.

Druga część publikacji poświęcona została ikonologii i ikonografii. Marcin Skibicki analizuje znaczenie wykorzystania plakatu i prac graficznych w okresie zaognionego klimatu politycznego Francji przełomu XIX i XX wieku. W artykule Katarzyny Smyczyńskiej odnajdujemy opowieść o niekonwencjonalnym podejściu do obrazowania cielesności w ilustracjach Émmanuelle Houdart. Cielesność jest również centralnym punktem rozważań Emilii Anny Kaniuk i Szymona Waszkiewicza, którzy interpretują symbolikę prostytucji w malarstwie europejskiego średniowiecza i renesansu.

Trzecia część książki podejmuje problem mody „zaangażowanej”, w ramach której Krzysztof Trojanowski oraz Michał Wójciak identyfikują, na kilku płaszczyznach i na przestrzeni kilku dekad, wspólny kontekst mody i polityki.

Książkę kończy część poświęcona związkowi wydarzeń politycznych z formami przestrzennymi sztuk plastycznych. Barbara Gawęcka odtwarza proces zabiegów o powstanie i prac nad pomnikiem „Czynu Legionowego” w Kielcach. Z kolei Marta Król odkrywa znaczenie drogocennych darów politycznych z bursztynu bałtyckiego ofiarowanych na przełomie XVII i XVIII wieku, ze szczególnym uwzględnieniem „Bursztynowej Komnaty”.

Oddajemy do rąk Czytelnika książkę pt. *Społeczno-polityczne inspiracje w kulturze i sztuce wizualnej*, w której poruszono różne aspekty zależności między światem kultury i sztuki oraz nauk humanistycznych i społecznych. Jednocześnie kierujemy jednoznaczny przekaz, że problem działań kulturalnych

i artystycznych motywowanych wydarzeniami i dylematami społeczno-politycznymi na przestrzeni dziejów zasługuje na kolejne opracowania. W związku z tym, adresując ją przede wszystkim do osób zainteresowanych rolą i funkcjami kultury wizualnej i ikonologii, wyrażamy nadzieję, że prezentowana publikacja stanie się inspiracją do pogłębienia wiedzy w zakresie zaproponowanych obszarów badawczych i wartościowym punktem wyjścia do odkrywania nowych przestrzeni badawczych.

Łukasz Jureńczyk, Joanna Szczutkowska